

4.3.2015

Dnro 562/4/14

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

HOITOTARVIKKEISTA EI SAA AIHEUTUA POTILAALLE KUSTANNUKSIA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 31.1.2014 päivätyssä kirjeessään Perusturvakuntayhtymä Karviaisen kielteistä päätöstä maksuttomien hoitotarvikkeiden, vaippojen, saamisessa.

Kantelijan kertoman mukaan hänelle tehtiin 15.1.2013 eturauhassyövän hoidoksi eturauhasen poistoleikkaus. Noin kahden kuukauden kuluttua leikkauksesta hänelle tehtiin arpikuroutuman vuoksi uusintaleikkaus. Hänelle kehittyi tuosta leikkauksesta enimmäkseen öisin esiintyvää, myös hänen huomaamattaan tapahtuvaa virtsankarkailua. Päivisin vaivaa esiintyy ponnistaessa tai kumartuessa ja hän on joutunut pitämään vaippaa myös päivisin.

Kantelija kertoi tehneensä hoitotarvikkeita koskevan ensimmäisen hakemuksensa 9.10.2013. Hakemus hylättiin ja perusteluna oli, ettei hän olisi oikeutettu korvauksetta jaettavaan hoitotarvikkeisiin, koska hänen omalla kustannuksellaan hankkimansa vaipat oli tarkoitettu lievään tai keskivaikeaan inkontinenssiin. Hän kertoi hankkineensa kyseiset vaipat Karkkilasta, jonka kaupoista ei ollut löydettävissä muita vaippamalleja. Kantelija teki uuden hakemuksen, johon hän sai kirjallisen vastauksen. Vastauksessa mainittiin seuraavaa: "Vaippoja myönnetään asiakkaille/potilaille, joilla on vaikea virtsanpidätyskyvyttömyys. Valitettavasti kriteerit eivät täyty."

- - -

3 RATKAISU

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

Keskeiset oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä.

3.2 Perusturvakuntayhtymä Karviaisen selvitys

Perusturvakuntayhtymä Karviaisen (Karviainen) työikäisten terveyspalvelupäällikön mukaan hoitotarvikejakelusta vastaa kuntayhtymässä työikäisten terveyspalvelukeskus. Korvauksetta jaettavina hoitotarvikkeina annetaan inkontinenssisuojia vaikeaan virtsanpidätyskyvyttömyyteen riippumatta siitä, mistä pidätyskyvyttömyys johtuu. Karviaisen 1.10.2013 päivätyssä ohjeessa luetellaan esimerkkeinä yleisempiä virtsanpidätyskykyä heikentäviä tekijöitä. Terveyspalvelupäällikön mukaan mikään syy ei anna asiakkaalle kuitenkaan subjektiivista oikeutta saada inkontinenssisuojia korvauksetta, jos tarve ei perustu vaikeaan virtsanpidätyskyvyttömyyteen.

Terveyspalvelupäällikkö toteaa, että kantelijan virtsanpidätyskyvyn vaikeusaste arvioitiin hänen käyttämiensä inkontinenssisuojien perusteella. Kantelija oli ilmoittanut tarvitsevansa kaksi suojaa vuorokaudessa. Hänen käyttämänsä suojat oli tarkoitettu lievään tai keskivaikeaan inkontinenssiin. Jos kantelijan pidätyskyvyttömyys olisi ollut vaikea-asteista, hän olisi terveyspalvelupäällikön mukaan joutunut käyttämään vuorokaudessa enemmän suojia. Terveyspalvelupäällikkö toteaa, että vaikeasta inkontinenssista kärsivät miehet käyttävät esimerkiksi kuusi Tena pants super -vaippaa vuorokaudessa. Kantelijan käyttämän vaippamäärän ero kuuteen supersuojaan on terveyspalvelupäällikön mukaan niin suuri, että kantelijan vaivaa ei voida pitää edes keskivaikeana.

3.3

Oikeudellinen arviointi

Kantelijan asiassa on kysymys hoitotarvikkeita koskevasta yksilöllisestä sairaanhoitopäätöksestä.

En voi pitää hallintolain 7 §:ssä tarkoitettuna asianmukaisena palveluna ja palveluperiaatteeseen kuuluvana sekä hallintolain 8 §:n mukaisen neuvontavelvoitteen mukaisena menettelynä sitä, että kantelijaa ei ensimmäisen vastaanottokäynnin yhteydessä Karviaisessa informoitu siitä, miten hoitotarvikkeita koskeva päätösprosessi etenee ja miten päätös annetaan hänelle tiedoksi. Näin ollen myöskään hänen potilaslain 5 §:n mukainen tiedonsaantioikeutensa ei toteutunut. Viimeksi mainitun säännöksen mukaan potilaalle on annettava selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan. Syntyneessä ilmeisen epäselvässä tilanteessa kantelija ja hänen omaisensa joutuivat toistuvasti kysymään asiasta sähköpostitse ja puhelimitse saaden kantelun mukaan hyvin epämääräisiä vastauksia ja perusteluja.

Totean, että hoitotarvikkeita koskeva kirjallinen sairaanhoitopäätös perusteltiin puutteellisesti, ainoastaan yleisluontoisella maininnalla ”valitettavasti kriteerit eivät täyty” ja oheistamalla päätökseen asiaan liittyvät Karviaisen ohjeet ja yksilöimättä päätöksen perusteita. Kantelijalle olisi tullut selkeästi ilmoittaa, että vaikka potilas ei voi hakea muutosta kyseiseen sairaanhoitopäätökseen, hän voi halutessaan saattaa hoitotarvikkeiden epäämistä koskevan sairaanhoitopäätöksen vireille hallintoriita-asiana.

Valviran lausunnon mukaan kantelijalle on kehittynyt karsinooman vuoksi tehdyn radikaalin eturauhasen poistoleikkauksen komplikaationa virtsanpidätyskyvyttömyys, jota on oireiden sekä sosiaalisen että hygieenisen haitan perusteella pidettävä ainakin keskivaikeana.

Terveydenhuoltolain 25 §:n mukaan kunnan on järjestettävä alueensa asukkaiden kotisairaanhoito. Kotisairaanhoidossa käytettävät hoitosuunnitelman mukaiset pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarvittavat hoitotarvikkeet sisältyvät hoitoon. Säännöksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan nimenomaan, että hoidon ja sairauden seurannassa tarvittavien hoitotarvikkeiden jakelun terveyskeskuksesta potilaalle tulee aina perustua yksilölliseen tarpeeseen, jonka määrittelee hoitava lääkäri. Hoitotarvikkeita ovat esimerkiksi sairauden takia heikentyneen virtsan ja ulostuksen pidätyskyvyn hoitotarvikkeet vaikeaan tai keskivaikeaan oireistoon (HE 90/2010 vp, s. 118). Asia ilmaistaan samoin myös sosiaali- ja terveysministeriön ohjeessa.

Totean, että Karviaisen 1.10.2013 päivämä ohje hoitotarvikkeista ei ole vaippojen osalta terveydenhuoltolain eikä sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen mukainen, koska Karviaisen ohjeen mukaan vaippoja myönnetään potilaille vain, jos heidän virtsanpidätyskyvyttömyytensä luokitellaan vaikeaksi. Lisäksi Karviaisen ohjeessa rajoitetaan vaippojen lukumäärää toteamalla, että vaippoja voidaan myöntää vähintään 2 kpl/vrk ja enintään 4 kpl/vrk. Kuntien

omilla ohjeilla ei voida rajoittaa potilaan yksilölliseen tarpeeseen perustuvaa hoitotarvikemäärää.

Totean yleisesti, että terveyspalveluiden järjestämistä koskevilla kunnan ohjeilla voidaan yhtenäistää soveltamiskäytäntöä ja niillä on siten keskeisen tärkeä kuntalaisten yhdenvertaisuutta lisäävä merkitys. Tämän vuoksi ne ovat lähtökohtaisesti tarpeellisia ja perusteltuja. Korostan kuitenkin, että ohjeet voivat olla vain lainsäädäntöä täydentäviä eikä niillä voida rajoittaa tai sulkea pois oikeutta lainsäädännössä turvattuihin oikeuksiin. Siltä osin kuin ohjeet eivät jätä tilaa palvelun tarvitsijan yksilöllisen tarpeen huomioon ottamiselle, ohjeet ovat ristiriidassa lainsäädännön kanssa.

Kantelijaa koskeva sairaanhoitopäätös perustui lainvastaisiin ohjeisiin, minkä vuoksi pidän perusteltuna, että hänen hoitotarvikkeita koskeva hakemuksensa käsitellään uudelleen hänen niin halutessaan.

Pidän asianmukaisena menettelynä sitä, että Karviainen on kantelun käsittelyn aikana sittemmin 31.7.2014 korjannut ohjeensa lainmukaiseksi.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset menettelyiden lainvastaisuudesta Perusturvakuntayhtymä Karviaisen tietoon ja esitän sen harkittavaksi, kuinka se voisi hyvittää kantelijalle aiheuttamansa vahingon. Pyydän myös, että Karviainen käsittelee uudelleen kantelijan hoitotarvikkeita koskevan hakemuksen hänen niin halutessaan ja esitän sen harkittavaksi, kuinka se voisi hyvittää kantelijalle aiheuttamansa vahingon.

Pyydän kuntayhtymää ilmoittamaan minulle toimenpiteistään 30.4.2015 mennessä.